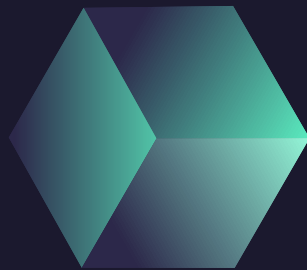

Předchůdci a slepé uličky

PBB011 / PGB005

Mgr. Ondřej Klíma

klima@fss.muni.cz

Dneska projdeme

Politická ekonomie a utilitarismus

Liberalismus a občanská společnost

Pozitivizmus

Teorie elit

Společenství a společnost

Eurocentrismus v sociální teorii

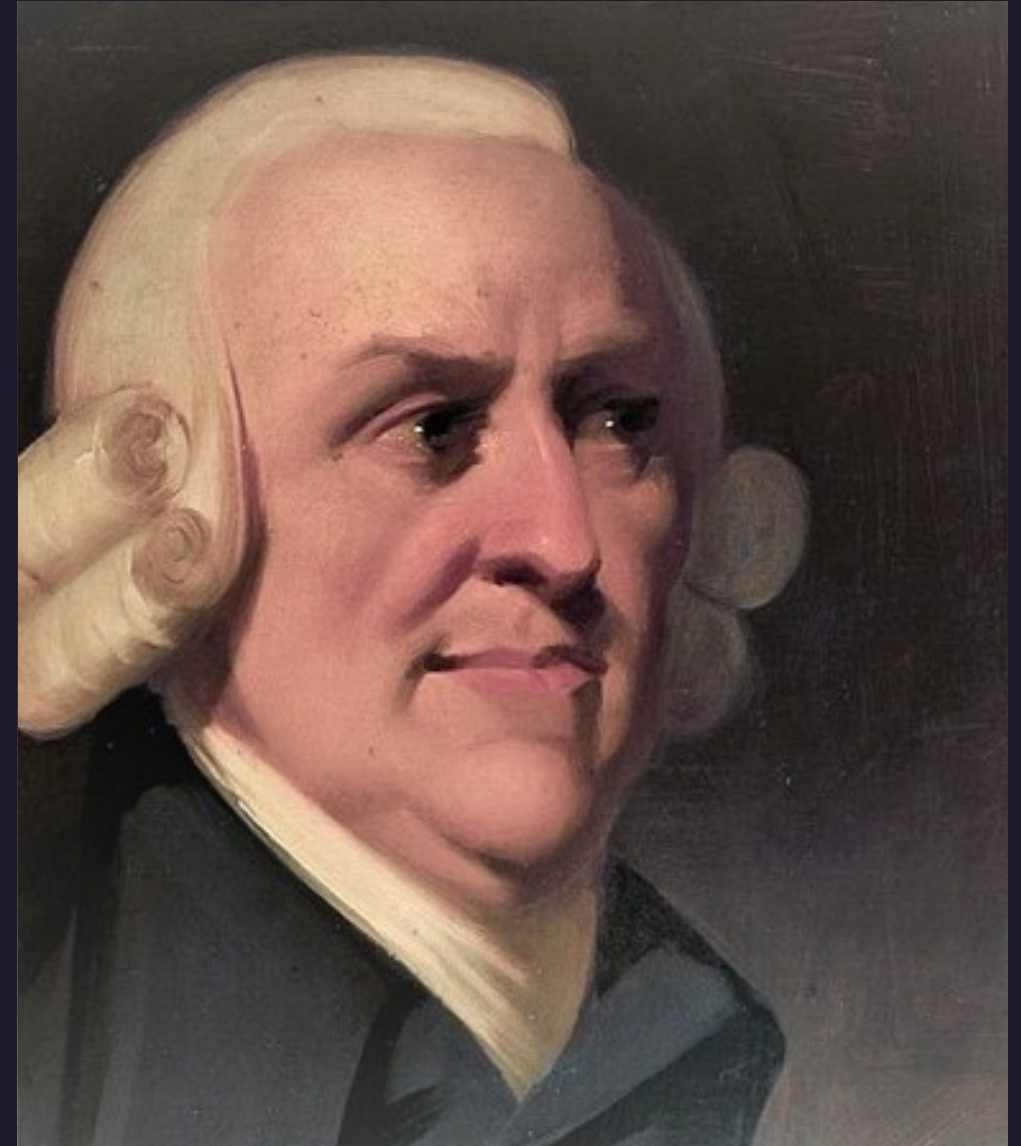
Temná strana osvícenství

Adam Smith

a další političtí ekonomové
1723 - 1790

- Stěžejní dílo: Pojednání o podstatě a původu bohatství národů (1776)
- Hledání univerzálně platných zákonů sociálního chování – poučky o nabídce a poptávce
- Tržní ekonomie jako řešení morálních problémů společnosti – uspokojování egoistických zájmů vede k blahu společnosti
- Lidé produkují specializované produkty aby je prodávali ostatním a mohli uspokojit své potřeby skrze další specializované produkty co dělají ostatní = neviditelná ruka trhu

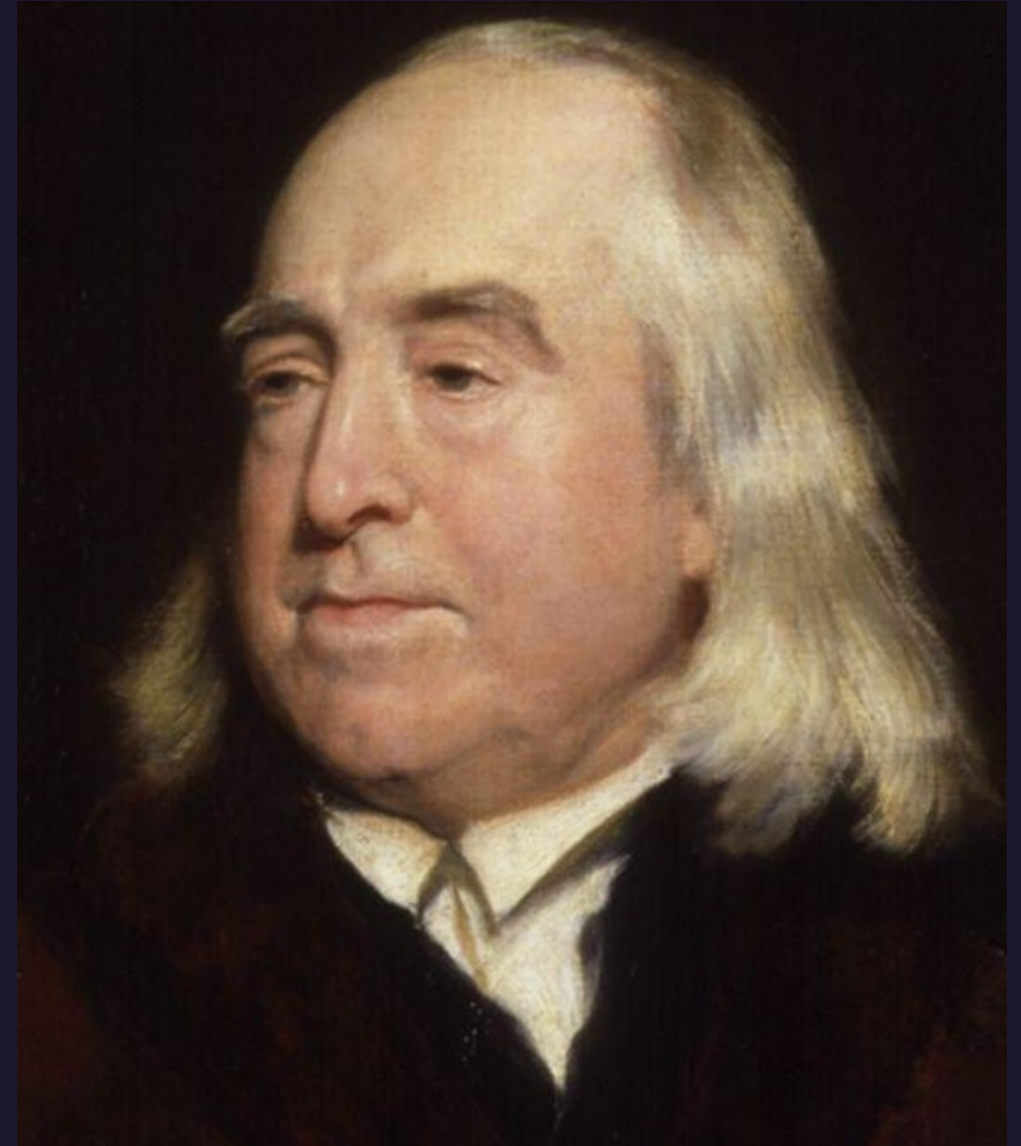

Jeremy Bentham

Utilitarista

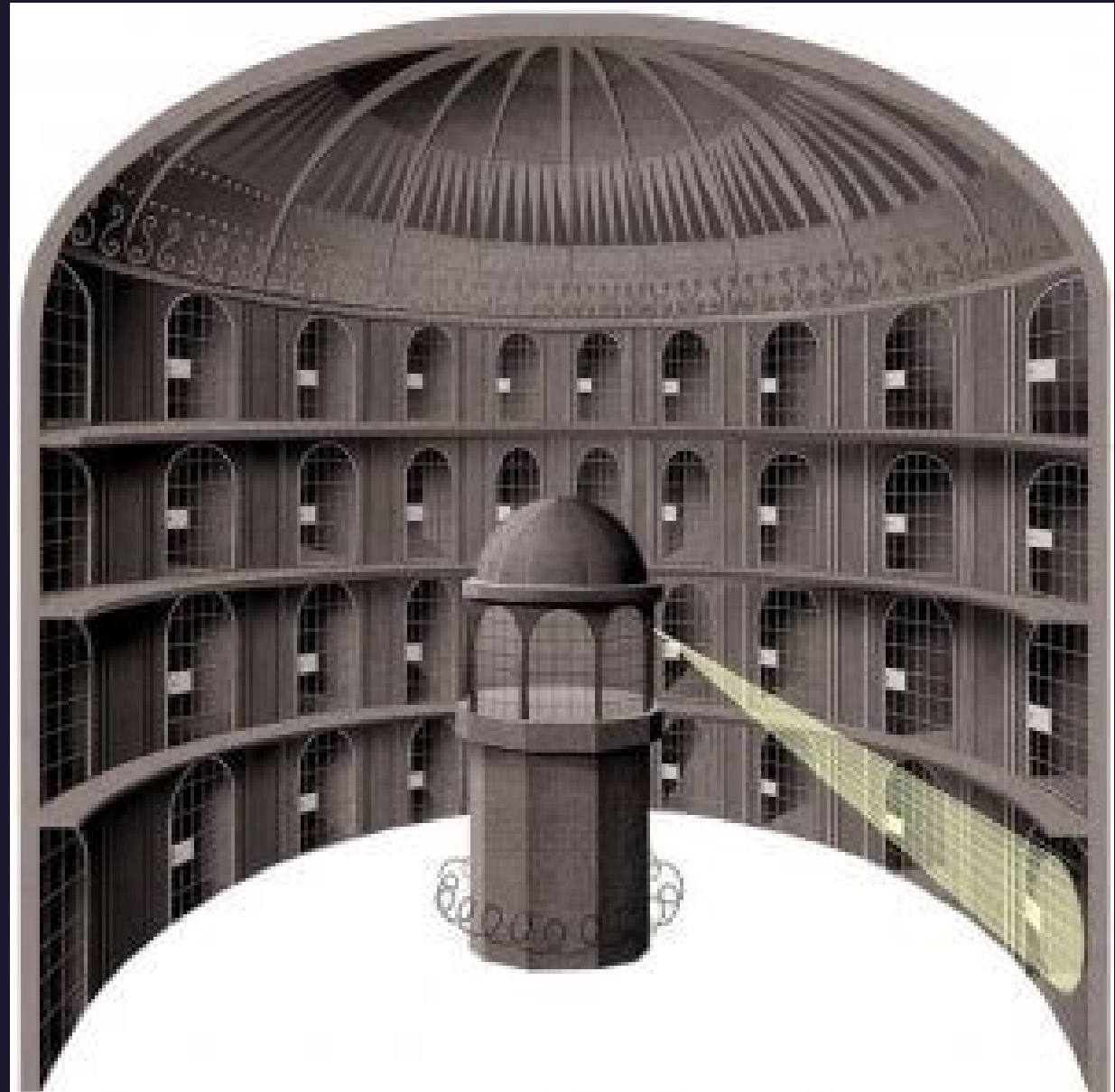
1748 - 1832

- Utilitarismus - vzniká z myšlenek politických ekonomů
- Snaha o nahrazení filozofických spekulací vědeckým zkoumáním užitečnosti
- „Účelem státu je zajistit štěstí co nejvíce lidí“
- Elity se obejdou bez luxusu ze kterého se uspokojí blaho všech
- Odstranění pověr z náboženství a snahy o vyléčení společnosti
- Panoptikon – netrestat, ale převychovávat

Panoptikon

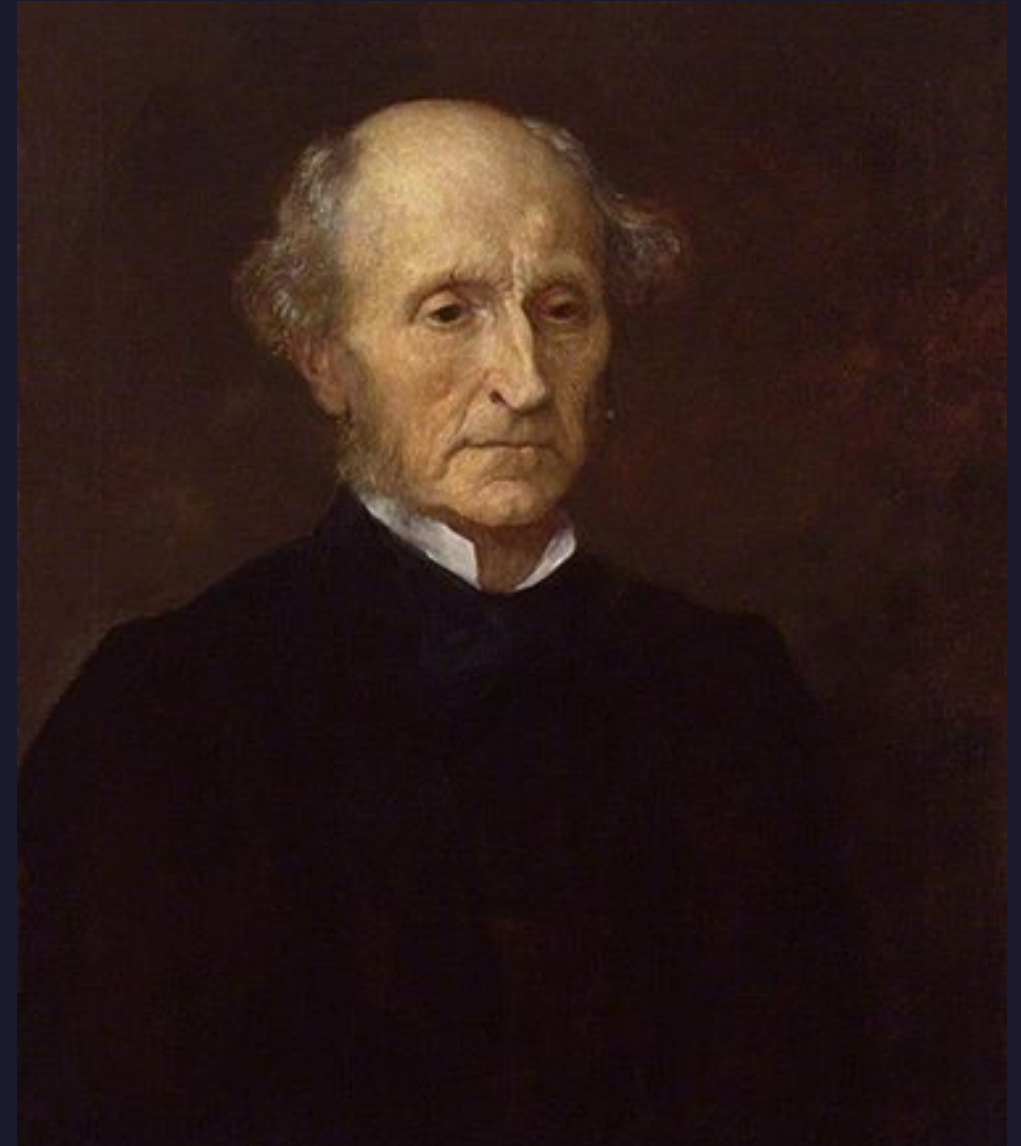

John Stuart Mill

Liberalista

1806 - 1873

- Pokrok spočívá ve vývoji parlamentní demokracie a ústavního práva bez vlivu náboženství
- Stát by se neměl vměšovat do života a obchodu lidí a být služebníkem občanské společnosti – lidé se mají chovat tak aby nenarušovali činností ostatních (a tedy jejich svobodu)
- Občanská společnost = ti co volí (ze začátku měšťané a buržoazie, bez žen)
- Později se občanská společnost rozšiřuje s volebním právem a také její definice přechází i na instituce které obhajují zájmy skupin občanů před státem

Alexis de Tocqueville

Alexis-Charles-Henri Clérel de Tocqueville
1805 - 1859

- Studium Ameriky (nového světa) v porovnání s Francií
- Solidarita americké společnosti jako zdroj soudržnosti – dobrovolná sdružení jedinců (občanská společnost), ovšem může vést k tyranii většiny
- Amerika jako vzor demokratické společnosti která postupně bude všude ve světě

Auguste Comte

Isidore Marie Auguste François Xavier Comte
1798 - 1857

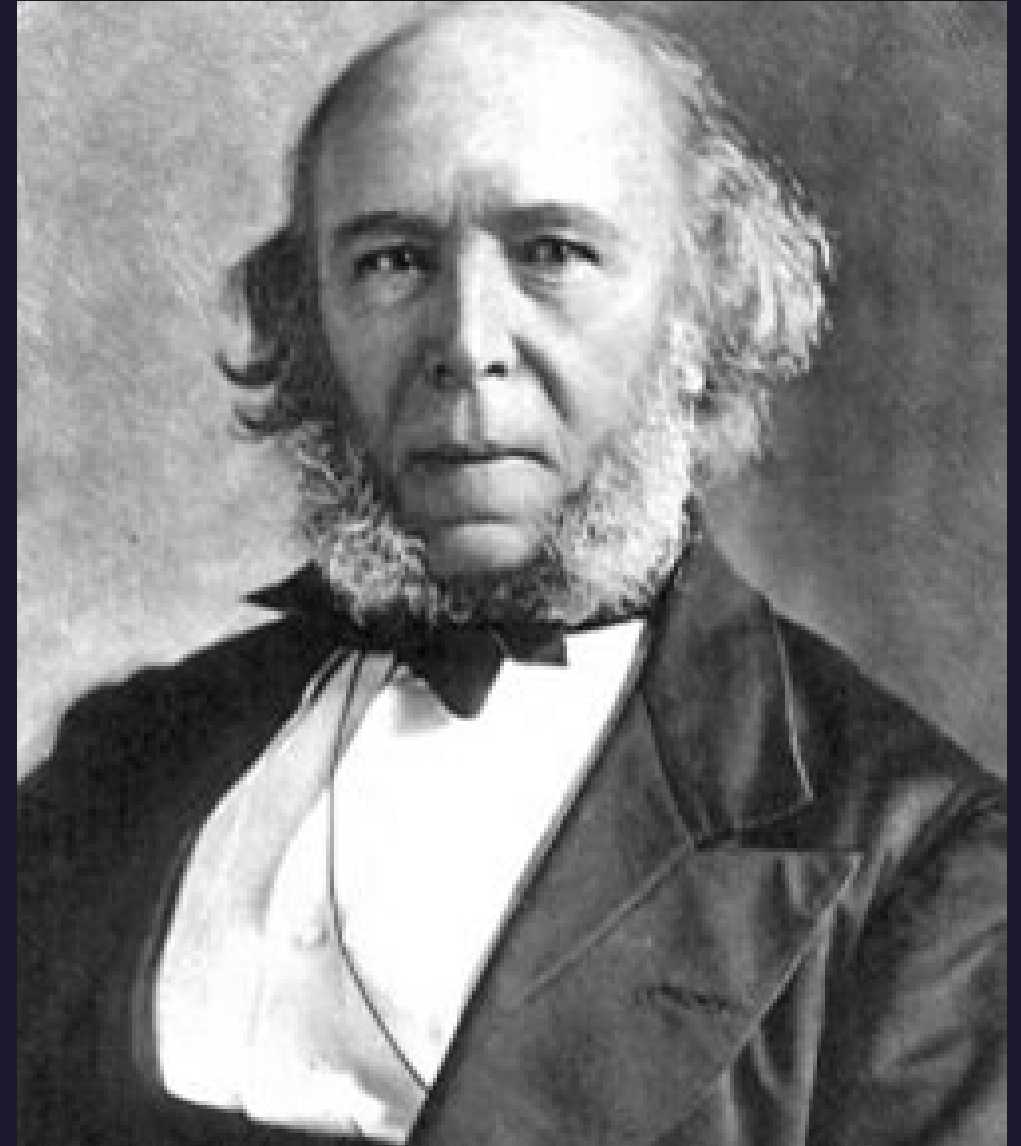
- Zakladatel pozitivizmu a sociologie
- Empirické smyslové pozorování zbavené zkreslujících metafyzických předsudků
- Tedy sociální vědy se mají dělat stejně jako vědy přírodní
- Zákon tří stádií úvah o světě – teologické, metafyzické a vědecké
- Obhajoval nový pojem „náboženství lidskosti“ kde se lidé uznávají za tvůrce své vlastní existence

Herbert Spencer

Organistický proud
1820 - 1903

- Vycházel z Comta
- Vyslovil teorii o sociální evoluci (podobné Darwinově) kde řekl, že společnost spěje k liberální demokracii a omezené vládě, protože to jsou nejlepší systémy na řešení konfliktů (a rozdělování zboží mezi lidmi)
- Evropská společnost jako „vývojově“ nadřazená a společnost jako organizmus který chce být liberální demokracií a tak k tomu upravuje své složky (diferenciace funkcí)
- Tyto úvahy byly později „očistěny“ a rozpracovány dále (Durkheim, Parsons)

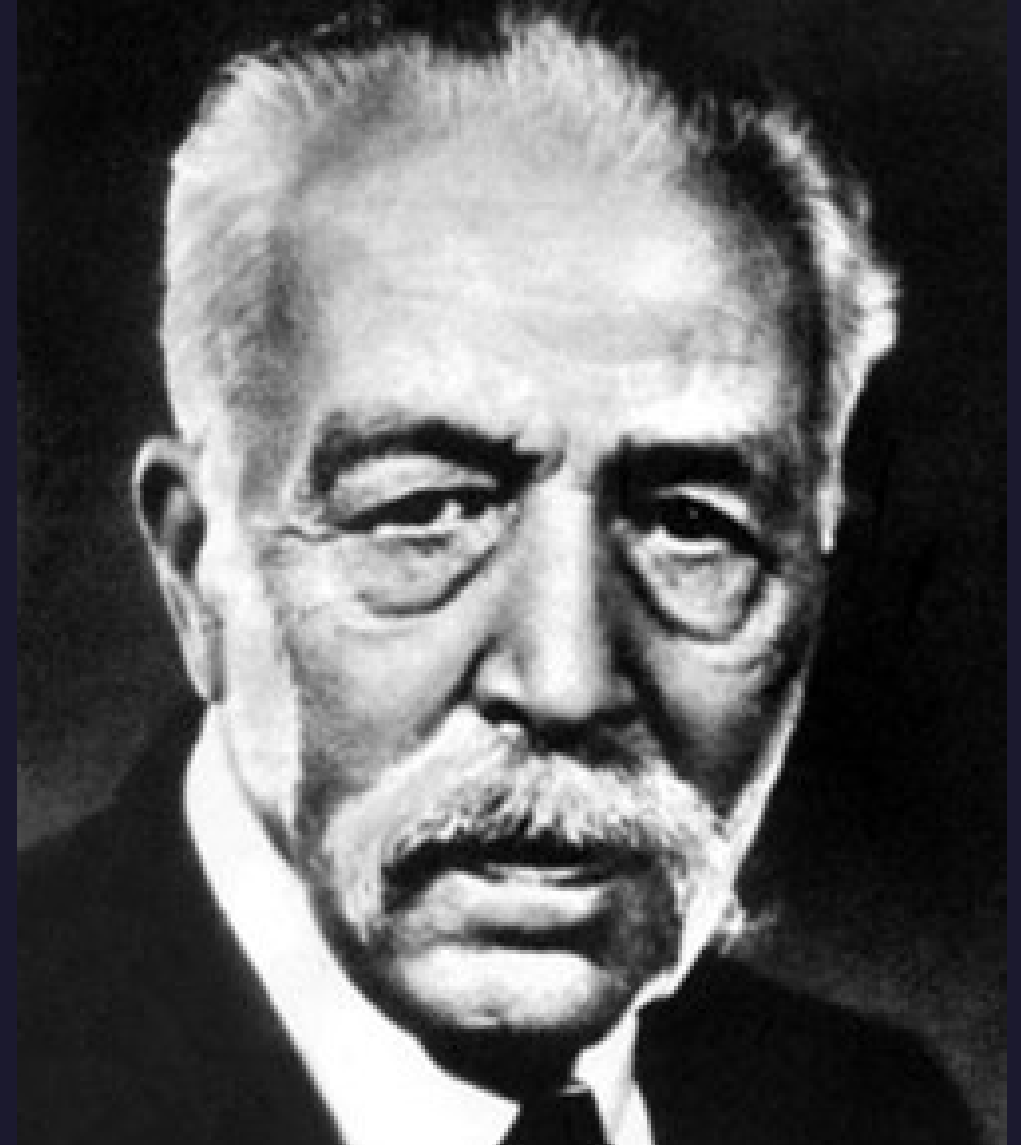

Gatano Mosca

Teorie elit

1858 - 1941

- Analyzoval Marxe
- Zkoumal chování socialistických skupin a politických stran
- Došel k závěru, že socialismus nikdy nedosáhne svých cílů protože potřebuje vedení elitní třídy intelektuálů, která sice hovoří jménem mas ale současně stojí mimo ně.

Robert Michels

Teorie elit
1876 - 1936

- Použil Moscovu analýzu na odborové organizace a politické strany
- Železný zákon oligarchie – politické organizace se v důsledku nutnosti vnitřní disciplíny stávají uzavřenými jednotkami hájícími svou existenci (a ne blaho lidu nebo dokonce ani těch kdo je volí)
- Učil se u Webera

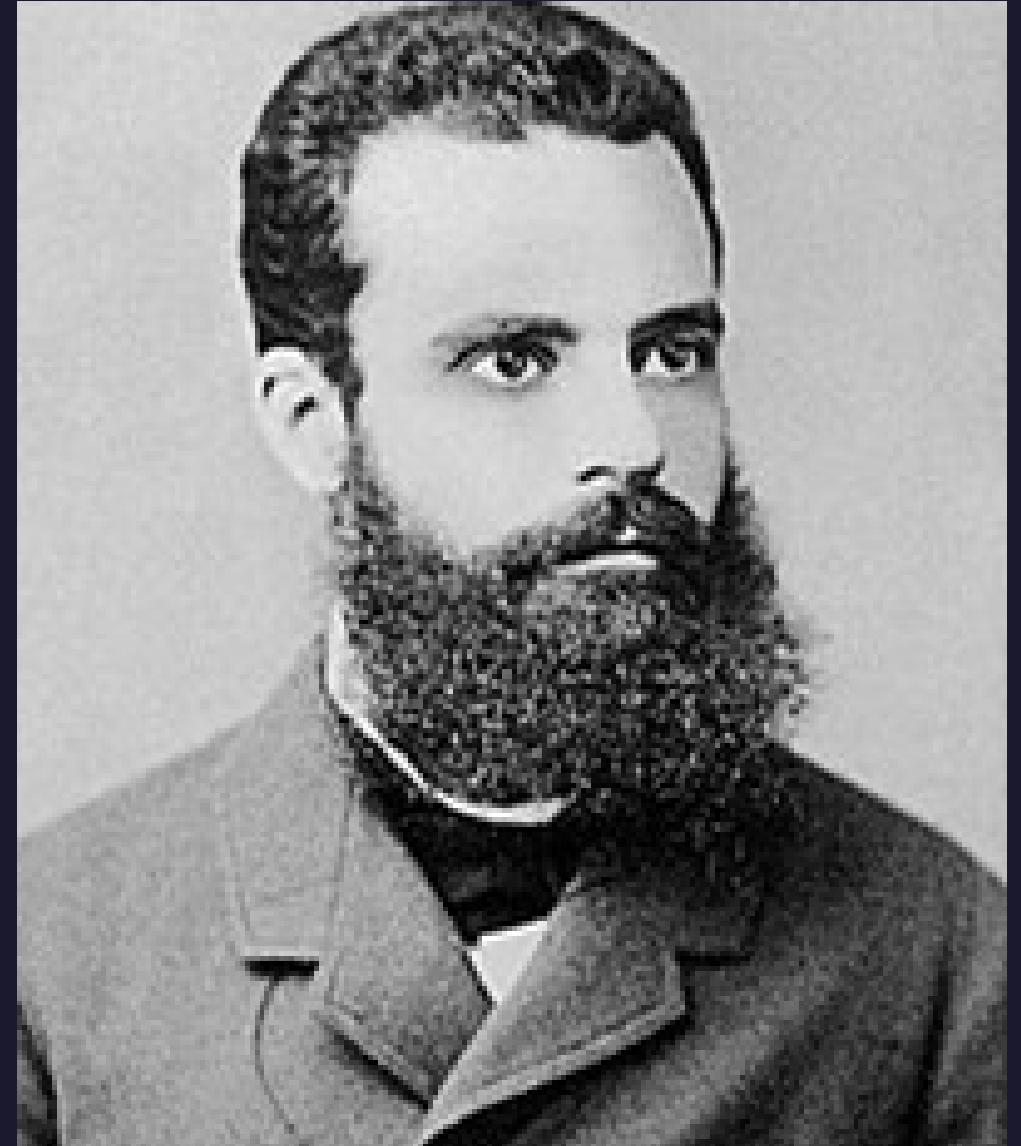

Vilfredo Pareto

Teorie elit

1848 - 1923

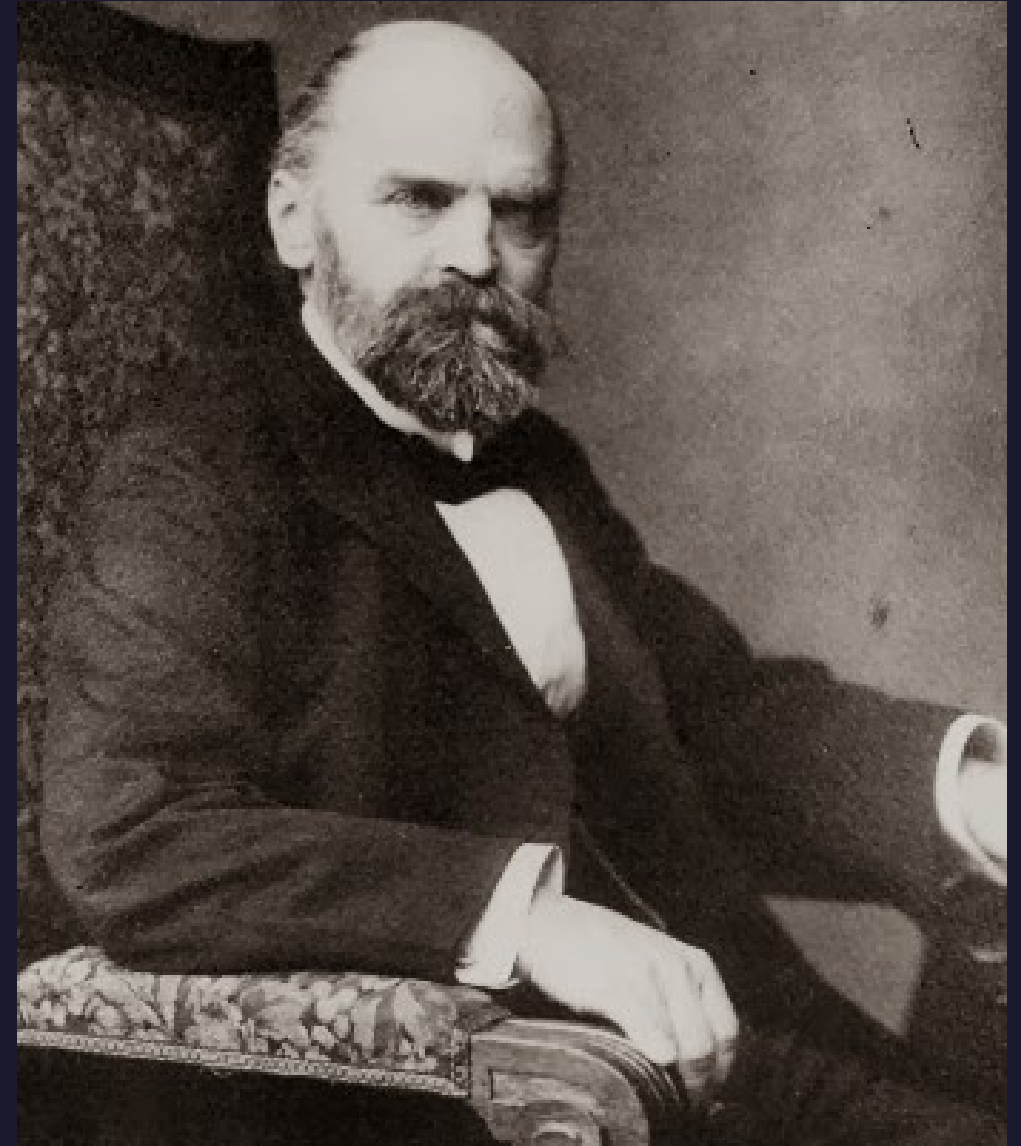
- Pracoval s tezí dvou základních tendencí sociálních skupin
 1. Co nejvíce rozvinout uspokojování materiálních zájmů i za cenu konfliktů mezi skupinami
 2. Nechat se vést malými dynamickými elitami nehledě na rovnostářské cíle skupin
- Pohonem všech skupin je touha po moci (uspokojení materiálních zájmů)
- Jeho teorie jsou založené na spekulativně-cynických argumentech a také jsou viněni z vzestupu fašizmu v Itálii po roce 1920, společně s Moscou a Michelsem jsou používáni hlavně v teorii racionální volby a politickou vědu, ne sociologii

Ferdinand Tönnies

Společenství a společnost
1855 - 1936

- Přínos krásných, lehce vyslovitelných německých pojmů Gemeinschaft a Gesellschaft
- Pospolité vztahy (Gemeinschaft) – malé populační jednotky se sdružují do vesnic, základem je velká rodina a blízkost, používá se směna a protislužby, autority jsou tradiční a osobní => nepřerušovaná souvislost mezi generacemi
- Společenské vztahy (Gesellschaft) – komerční směna a služby, používání pouze peněz a námezdních smluv, vztahy mezi jednotlivci jsou skrze zákony a instituce a vzniká masa žijící na jednom místě => společenské změny se odehrávají rychleji a chybí jim souvislost
- Jeho vysvětlení bylo značně nostalgické vzpomínání po ztrátě pospolitosti společnosti, ale jeho představy o typech vztahů později rozvinul Durkheim, Weber a Simmel do sociologické teorie

Západní modernita

- Existuje jedna definice modernity aplikovatelná na celý svět?
- Je aplikace racionálních a vědeckých principů na život a organizaci společnosti vždy dobrá věc?

Eurocentrismus v sociální teorii

Vůdčí osobnosti v USA se chtěli zbavit ideologického dogmatu evropského myšlení z 19. století.

Poukazovali na problematiku evropské kulturní nadřazenosti a vybudovali pro USA legitimní instituce pro děláni vědy oproštěné od Eurocentrismu.

Zůstává otázka „zápodocentrizmu“, tedy dominance sociálních teorií z USA a Evropy a vynechání zbytku světa jako nemoderních společností, které se postupně po vzoru Západu moderními stanou a bude to probíhat úplně stejně.

V současnost je ovšem sféra teorií stále dominována západními teoriemi s tím, že se postupně se k nám dostávají teorie z větších východních zemí, jako Rusko, Čína, Jižní Korea a Japonsko, popřípadě Afriky. Stále ale mají občasné problémy s legitimizováním děláni vědy a jejím očištěním od polické propagandy.

Temná strana osvícenství

Představitelé osvícenství byli přesvědčeni o pravdivosti svých teorií a o tom, že po zavedení do praxe jimi vylepší společnost. Věda byla vždy pokrok.

Aplikace utilitárních ideálů nepřinášela vždy jen blahobyt společnosti, ale také limitovala svobodu, když zavazela většině, ale to byla cena za pokrok.

Moralita byla odsouvána z cesty vědy protože bránila rozvoji. Cílem byla maximální efektivita a produktivita. (Třeba efektivní řešení židovské otázky a poté efektivní ukončení druhé světové války, efektivní zemědělství a průmysl, efektivní a volný trh)

O čem jsme mluvili

Politická
ekonomie a
utilitarismus

Liberalismus a
občanská
společnost

Pozitivismus

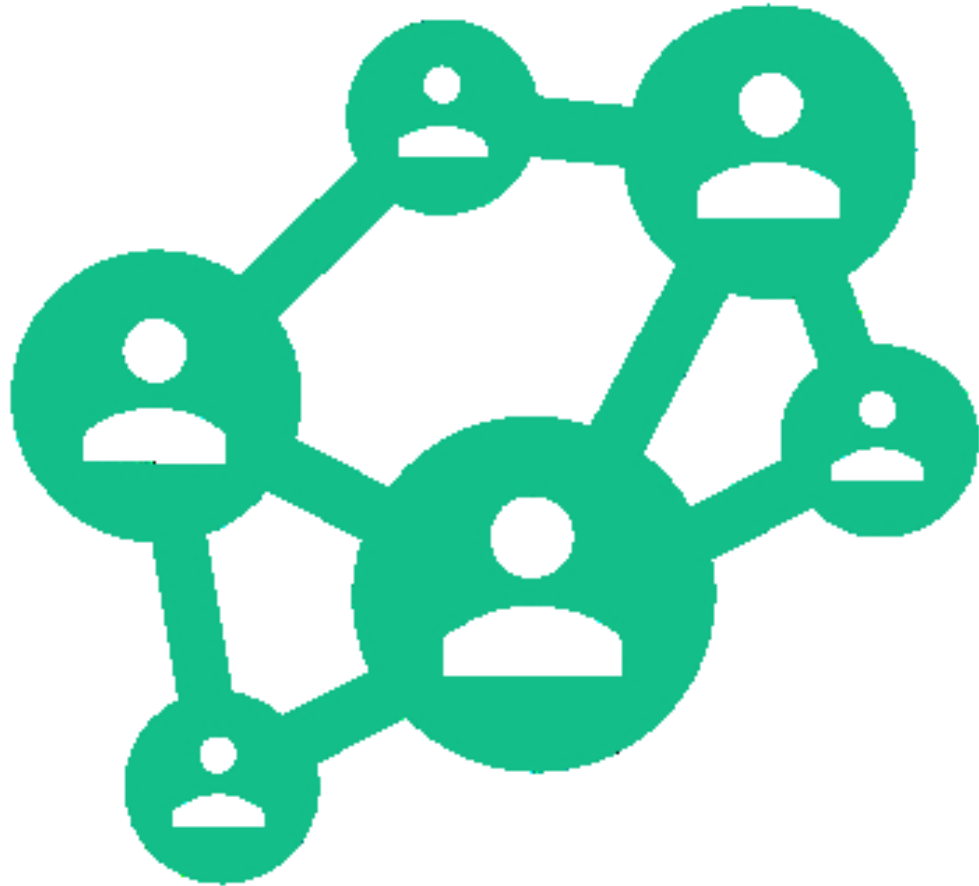
Teorie elit

Společenství a
společnost

Eurocentrismus
v sociální teorii

Temná strana
osvícenství

Příště

Nemusím přednášet (Čtecí týden)

Strukturální funkcionalismus a jeho kritici